

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО

Паршук Світлана Миколаївна

УДК 378.937 + 378.126 + 370.1

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО
ВИХОВАННЯ УЧНІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Одеса – 2006

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Південноукраїнському державному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор

Яворська Галина Харлампіївна,

Південноукраїнський державний педагогічний університет

імені К. Д. Ушинського,

професор кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти – доктор педагогічних наук, професор

Коберник Олександр Миколайович,

Інститут природничо-математичної і технічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені П.Тичини, директор;

кандидат педагогічних наук, доцент

Казанжи Ірина Володимирівна,

Миколаївський державний університет імені В. О. Сухомлинського,

доцент кафедри дошкільної освіти.

Провідна установа – Кіровоградський державний педагогічний університет імені В.Винниченка, кафедра педагогіки, Міністерство освіти і науки України.

Захист дисертації відбудеться „23” травня 2006 року о 12. год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 при Південноукраїнському державному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Нищинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського за адресою: 65091, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26.

Автореферат розісланий „_10_” квітня 2006 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

О. С. Трифонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В умовах розбудови національної системи освіти набула актуальності проблема національного виховання учнів – майбутнього нашої держави. Підвалини майбутньої держави започатковують її найменші громадяни – діти, виховання і навчання яких здійснюється в системі національного виховання. Саме тому вбачаємо пряму залежність якості і темпів розбудови національної освіти в Україні від якості підготовки нової генерації педагогічних кадрів, насамперед початкової ланки, де основною постаттю є вчитель початкових класів – це одна з тих відповідальних професій, від якої залежить не тільки виховання і навчання дітей, а й розвиток їхніх моральних, національних уподобань і переконань, тому на вищі навчальні заклади покладається особлива відповідальність у підготовці майбутніх учителів початкових класів до національного виховання учнів.

Проблема національного виховання учнів і молоді досліджувалась у різних напрямках, а саме: ознайомлення дітей в дошкільних навчальних закладах з українським народознавством (А. Богуш, Н. Кирста, Н. Лисенко, Н. Луцан, О. Макаренко, Л. Плетеницька, Н. Рогальська та ін.); виховання духовної культури дітей дошкільного і молодшого шкільного віку (Н. Барабаш, І. Бужина, Я. Журецький, Г. Майборода, Н. Чернуха); залучення дітей до української народної творчості (В. Зелюк, Г. Кловак, Е. Павленко, І. Таран); виховання учнів і молоді на засадах народної педагогіки (І. Зайченко, О. Макаренко, О. Соколовська, М. Стельмахович); залучення учнів до українських національних звичаїв і традицій (О. Батухніна, С. Ласунова, Н. Рогальська, В. Стрельчук, В. Фан, З. Файчак); зміст і напрями національного виховання (В. Гнатюк, В. Демчук, М. Красновський, І. Мартинюк, Г. Пустовіт, Ю. Руденко, П. Щербань).

Проблема національного виховання знайшла своє відображення у педагогічній спадщині Я. Коменського і Й. Песталоцці. Народна педагогічна теорія українського народу глибоко розкрита в педагогічній діяльності та спадщині вчених, педагогів, етнографів, письменників України (Г. Ващенко, О. Воропай, М. Драгоманов, О. Духнович, М. Коцюбинський, Леся Українка, Г. Сковорода, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, К. Ушинський, І. Франко, Т. Шевченко та ін.).

Загальнотеоретичні аспекти проблеми національного виховання і формування національної самосвідомості розкрито у працях сучасних суспільствознавців і філософів (Ю. Бромлей, М. Максютя, В. Мандрагелі, В. Піддубний, Б. Попов, Ю. Римаренко, В. Скуратівський), істориків (М. Грушевський, І. Крип'якевич, О. Субтельний, Д. Яворницький), письменників і літературознавців (О. Гончар, І. Драч, І. Кравченко, В. Скуратівський, Д. Чередниченко та ін.). Ученими обґрунтовано історичну єдність національної культури і культурологічних факторів генезапису і феноменології національного виховання. Психологічні і зокрема, соціально-психологічні аспекти національного виховання, міжетнічні відносини в національному вихованні розкрито у працях А. Асмолова, Т. Воропаєвої, І. Кона, Б. Кравченка, А. Оконєшнікової,

В. Павленко та ін.

Широкому колу питань професійної підготовки сучасного вчителя національної школи України присвячені праці А. Алексюка, В. Бондаря, О. Киричука, Н. Кічук, О. Мороза, О. Савченко та ін. Значення етнопедагогічної педагогіки майбутнього вчителя, що спрямована на формування особистості школяра, розкрито у працях Т. Братченко, В. Зелюк, В. Кузя, Ю. Руденка, О. Семеноч, М. Стельмаховича та ін.

Аналіз досліджень із цієї проблеми дозволив дійти висновку, що в Україні вченими розроблена відповідна теоретична і правова база щодо національного виховання. І все ж проблема національного виховання на теоретико-методичному рівні залишається невичерпаною: відсутній консенсус у понятійно-термінологічному плані (має місце певна неконкретність), недостатньо розроблено зміст, методи і форми підготовки майбутніх учителів до національного виховання учнів. Це пояснюється тим, що серед учителів певна частина тих, хто недостатньо обізнаний з надбаннями національного виховання, відповідно, не відчуває його потенційних можливостей, а також тим, що значна частина вчителів закінчувала педагогічні навчальні заклади в радянський період.

Дослідження сучасного стану підготовки майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів, а також рівня їхньої національної свідомості, дало змогу виявити основну суперечність у навчально-виховній діяльності школи, яка виникла між необхідністю забезпечення високого рівня національного виховання і відсутністю науково-обґрунтованої системи підготовки вчителів до розв'язання цієї педагогічної проблеми. Усунення цього протиріччя передбачає організацію цілеспрямованої роботи щодо формування у студентів педагогічних університетів готовності до роботи з учнями в аспекті національного виховання, що й зумовило вибір теми дисертаційного дослідження – **„Підготовка майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського „Дослідження педагогічних засад підготовки вчителя національної школи” (№ 0100U000958). Автором досліджувався аспект формування готовності студентів до національного виховання учнів початкових класів. Тема дисертації була затверджена Вченою радою Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (протокол № 2 від 26 вересня 2002 р.) та закординована в координаційній раді при АПН України (протокол № 9 від 26 листопада 2002 р.).

Мета дослідження: розробити і науково обґрунтувати експериментальну модель процесу підготовки студентів до національного виховання учнів початкової школи, визначити педагогічні умови її функціонування у вищій педагогічній школі.

Завдання дослідження:

1. Визначити взаємозв'язок, взаємозалежність і взаємообумовленість понять національне , громадянське і патріотичне виховання.
2. Охарактеризувати поняття „підготовка студентів до національного виховання учнів початкових класів”, та „готовність студентів до національного виховання”.
3. Визначити критерії, показники їх прояву, охарактеризувати рівні сформованості готовності студентів до національного виховання учнів початкової школи.
4. Визначити педагогічні умови ефективної підготовки студентів до національного виховання учнів 1-4 класів.
5. Розробити та апробувати експериментальну модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів.

Об'єкт дослідження – професійно-педагогічна підготовка студентів в умовах вищої школи.

Предмет дослідження – процес підготовки майбутніх учителів початкових класів до національного виховання учнів.

Гіпотеза дослідження – підготовка студентів до національного виховання учнів буде ефективною, якщо реалізувати такі педагогічні умови: актуалізація знань національно спрямованої потужності як підґрунтя усвідомлення їх вагомості у професійній діяльності вчителя; забезпечення міждисциплінарних і міжциклових зв'язків у викладанні психолого-педагогічних і фахових дисциплін; органічна єдність компонентів навчально-виховного процесу студентів: змістового, що адекватно відображує специфіку національного виховання як керованої педагогічної системи; операційного, що озброює студентів уміннями і практичними навичками щодо національного виховання учнів початкових класів; ціннісного, що стимулює самовдосконалення себе як професіонала, формує адекватну оцінно-регулятивну діяльність учнів.

Методологічними засадами дослідження виступили вчення про діалектику духовно-морального розвитку особистості, в якому вона виступає об'єктом і суб'єктом виховання; психолого-педагогічні концепції і програмні документи щодо національного, громадянського і патріотичного виховання підростаючого покоління; місце і роль мови в національному і духовному розвитку особистості. Методологічними орієнтирами стали ідеї національного і духовного відродження українського народу, ідеї єдності загальнолюдських і національних цінностей.

Теоретичними засадами дослідження стали: концепції національного виховання класиків української педагогіки (Г. Ващенко, О. Духнович, О.Ольжич, С. Русова, Г.Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.); письменників, філософів та істориків щодо духовно-морального розвитку і національної спрямованості особистості (Ю. Бромлей, М. Грушевський, І. Крип'якевич, М. Максютя, В. Мандрагелі, В. Піддубний, Б. Попов, Ю. Римаренко, В. Скуратівський, О. Субтельний, І.Франко, Д. Яворницький та ін.); сучасні педагогічні концепції

національного виховання молоді (Т. Буяльська, В. Герасименко, В. Демчук, Т. Дем'янюк, А. Капська, С. Кириленко, В. Кузь, І. Мартинюк, Ю. Руденко, О. Савченко, М. Стельмахович, П. Щербань та ін.); дослідження вітчизняних психологів і педагогів щодо особистісно-орієнтованого підходу до виховання (І. Бех, О. Киричук, О. Коберник, В. Кремінь, С. Максименко, Г. Пустовіт, О. Савченко та ін.); теорії становлення духовно-моральної особистості (І. Бех, В. Білоусова, А. Богуш, М. Боришевський, І. Зязюн, Г. Селевко, І. Якиманська та ін.); філософські та психолого-педагогічні положення про сутність діяльнісного підходу (Л. Виготський, М. Каган, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін.).

Методи дослідження – теоретичні: вивчення, аналіз і узагальнення бібліографічних джерел (законодавчих і нормативних документів, психолого-педагогічної і методичної літератури) з проблеми національного виховання молоді, вчителів початкових класів щодо національного виховання учнів; емпіричні: цілеспрямоване спостереження за роботою вчителя з національного виховання; анкетування, бесіди з учнями і батьками, аналіз програм, планів навчально-вихованої роботи учителів-практиків з національного виховання учнів початкових класів, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи), спрямований на формування готовності студентів до національного виховання учнів початкових класів; праксиметричні: аналіз результатів експериментальної роботи з підготовки студентів до національного виховання молодших школярів; математично-статистична обробка результатів.

Базою дослідження виступили педагогічні факультети Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського, Херсонського державного університету, Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. У дослідженні взяли участь 250 учителів, 280 студентів. На констатувальному етапі були задіяні вчителі Хмельницької і Рівненської областей.

Наукова новизна і теоретична значущість дослідження: вперше науково обґрунтовано взаємозв'язок і взаємозалежність понять „національне виховання”, „громадянське виховання”, „патріотичне виховання” та принципи і теоретичні засади побудови моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів; розроблено критерії і показники, виявлено й охарактеризовано рівні готовності студентів до національного виховання молодших школярів; визначено та експериментально апробовано педагогічні умови ефективної підготовки студентів до національного виховання молодших школярів; уточнено сутність понять „підготовка студентів до національного виховання учнів початкових класів”, „готовність студентів до національного виховання”; дістала подальшого розвитку методика національного виховання студентів.

Практична значущість дослідження полягає в розробці моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів; системи творчих завдань і вправ виховної

спрямованості, що можуть бути використані у практиці педагогічних вищих навчальних закладів; спецкурсу „Теорія і практика національного виховання в початкових класах”, спецпрактикум "Методика національного виховання учнів початкових класів".

Результати дослідження впроваджено у практику навчально-виховної роботи Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського (довідка № 08/1060 від 15.06.2005), Миколаївського науково-методичного центру (довідка № 21 від 27.06.2005), Миколаївської спеціалізованої школи № 59 (довідка № 01 від 25.05.2005), Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (довідка № 1059/1 від 29.06.2005 р.), Херсонського державного університету (довідка № 06-12/305 від 21.06.2005 р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечена методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень; використанням системи взаємодоповнювальних методів дослідження, адекватних його предмету, меті та завданням; якісним і кількісним аналізом експериментальних даних; експериментальною перевіркою гіпотези, репрезентативністю добору об'єктів дослідження; зіставленням результатів дослідження з масовою педагогічною практикою.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки, результати дослідження доповідалися на міжнародних (Одеса, 2002), всеукраїнських (Миколаїв, 2002, 2003, 2004; Одеса, 2002), міжвузівській (Миколаїв, 2005) науково-практичних конференціях, обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки початкового навчання та щорічних підсумкових конференціях Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського.

Основні положення та результати дослідження викладено в 10 одноосібних публікаціях автора, з них 6 статей у провідних наукових фахових виданнях, затверджених ВАКом України.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел (200 найменувань, із них – 4 іноземними мовами), і 9 додатків. Робота містить 21 таблицю, 3 схеми, 2 діаграми, що займають 9 сторінок основного тексту. Загальний обсяг дисертації складає 173 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, завдання дослідження, висвітлено його методологічні й теоретичні засади, розкрито наукову новизну, теоретичну і практичну значущість, подано дані щодо апробації, впровадження одержаних результатів і структуру дисертаційної роботи.

Перший розділ „**Теоретичні засади дослідження проблеми підготовки студентів до національного виховання**” присвячено теоретичному аналізу наукової літератури, в якій прямо або опосередковано розглядаються методологічні аспекти підготовки майбутнього вчителя

(зокрема – для початкової школи); визначено взаємозв'язок, взаємозалежність і взаємообумовленість понять національне, громадянське і патріотичне виховання; охарактеризовано поняття „підготовка студентів до національного виховання учнів початкових класів”, „готовність студентів до національного виховання”, здійснено аналіз стану підготовки студентів педагогічних факультетів до національного виховання учнів початкових класів; висвітлено результати анкетування вчителів початкових класів, батьків і студентів.

Аналіз наукової літератури дозволив стверджувати, що професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи до національного виховання учнів є складною організаційно-педагогічною системою, яка забезпечує формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, умінь і навичок, професійної готовності майбутнього вчителя.

Проблема професійно-педагогічної діяльності найбільш широко досліджена в науці в усіх її аспектах (О. Абдуліна, Ю. Алферов, І. Богданова, Ф. Гоноволін, І. Зязюн, Т. Ільїна, Е. Карпова, Н. Кічук, Н. Кузьміна, З. Курлянд, А. Линенко, Л. Михайлова, Г. Нагорна, С. Скидан, Л. Спірін, В. Сластьонін, О. Трубіцина, Р. Хмелюк, О. Цокур, О. Щербаков, В. Якунін та ін.), які не суперечать один одному, а взаємодоповнюють сутність означеного поняття.

Дослідження проблеми підготовки вчителя до навчання і виховання в Україні започаткували О. Лотоцький, С. Русова, О. Сірополко, Я. Чепіга, С. Черкасенко, а також Г. Ващенко, А. Макаренко, В. Сухомлинський.

Питання загальної підготовки вчителя у 20-30-х роках розглядалися у працях С. Гусєва, М. Груздова, С. Іванова, Г. Прозорова, М. Рубінштейна, М. Соколова, С. Фрідмана; в 40-50-х роках – Ф. Гоноволіна, М. Кушкова, М. Левітова, М. Петрова, Д. Семігуленкова. Науково-теоретичні основи підготовки вчителя розкриваються в дослідженнях сучасних російських учених (О. Абдуліна, Н. Александрова, В. Ільїна, І. Огороднікова, О. Піскунов та ін.) та українських учених (Б. Кобзар, М. Козак, Л. Кондрашова, А. Мороз, Л. Хомич, М. Фіцула, Р. Хмелюк та ін.). Підготовка студентів до національного виховання учнів початкових класів розглядається нами як організація навчально-виховного процесу студентів, що створює умови для виявлення і формування творчої індивідуальності особистості майбутнього вчителя початкових класів; набуття ним необхідного мінімуму знань, умінь і навичок для успішного результату майбутньої виховної діяльності національної спрямованості.

Теорію й практику готовності майбутніх фахівців до професійно-педагогічної діяльності педагогічних навчальних закладів розглядають О. Абдуліна, О. Алексєєва, Г. Арутюнова, Л. Ахмедзянова, І. Богданова, А. Ганюшкін, М. Дьяченко, К. Жуконова, І. Зязюн, Т. Ільїна, І. Казанжи, Г. Кіт, Н. Кічук, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, З. Курлянд, А. Линенко, Л. Нечасєва, В. Сластьонін, Р. Хмелюк, О. Цокур, Г. Яворська, О. Ярошенко та ін. Означена проблема досліджувалася в різних напрямках: готовність як психологічний феномен (А. Ганюшкін,

М. Дьяченко, Л. Кандибович, М. Козак, Н. Левітов, В. Моляко, О. Проскура, О. Ухтомський та ін.); готовність до різних видів педагогічної праці вчителів-предметників (О. Деркач, Д. Мазоха, І. Пастер, В. Сластьонін, В. Чайка, О. Ярошенко та ін.); готовність майбутніх учителів початкових класів до навчально-виховної діяльності (О. Біла, С. Бреус, К. Волинець, Л. Заремба, Д. Іванова, І. Казанжи, Н. Ковальова, І. Ковальчук, Л. Хомич, Т. Цибулько та ін.).

На основі узагальнення різних визначень досліджуваного феномена дефініцію „готовність студентів до національного виховання” визначаємо як складне інтегроване поняття, результат теоретичної і практичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів до професійно-виховної діяльності з національного виховання учнів, це концентрований показник діяльнісної сутності особистості випускника ВНЗ, міра його професійної і національної зрілості.

Оскільки основною метою національного виховання є формування гармонійно розвиненої особистості, яка спроможна органічно поєднувати свої права та інтереси з правами та інтересами середовища, нації, держави, духовні та суспільно-естетичні цінності, було з'ясовано взаємозв'язок, взаємозалежність і взаємообумовленість понять „національне”, „громадянське”, „патріотичне” виховання. Національне виховання – це система поглядів, переконань, ідей, ідеалів, традицій, звичаїв, спрямованих на досягнення єдиної мети – гармонійно розвиненої, високоосвіченої, соціально активної й національно свідомої людини. Національне виховання – це виховання підростаючих поколінь у дусі українського виховного ідеалу на багатовікових традиціях. Відтак, національне виховання можна розглядати у вузькому значенні як виховання патріота своєї нації, конкретного народу, етносу (українського, російського, болгарського, молдавського і т.ін.) і широкому – як патріота і громадянина держави, в нашому випадку, України.

Враховуючи національну специфіку південного регіону, в якому проживають різні етноси (росіяни, українці, болгары, молдавани, гагаузи, євреї і т.ін.), в започаткованому дослідженні ми послуговувалися феноменом „національне виховання” в широкому значенні цього слова як державне, українське, національне виховання, яке здійснюється в усіх навчальних закладах України.

На основі вивчення та аналізу Концепцій громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, Національної програми патріотичного виховання населення, Концепції виховання дітей та молоді в національній системі освіти дійшли висновку, що національне, громадянське та патріотичне виховання мають як спільні, так і відмінні специфічні ознаки. Гуманіст з якостями особистості: висока моральність; доброта; толерантність; справедливість; щирість; сумлінність; взаємоповага; принциповість; непримиренне ставлення до фальші, цинізму, лицемірства, підлабузництва. Громадянин: громадянська свідомість, громадянський обов'язок і громадянська відповідальність; громадянська гідність; громадянська активність. Патріот: розуміння і сприйняття української ідеї; сприяння розбудові держави

незалежної України; готовність до захисту своєї Батьківщини; пошана до історичної пам'яті; любов до рідної культури, мови, національних свят і традицій; дотримання Конституції України, дбайливе ставлення до національних багатств і рідної природи. Зазначимо, що кожен із означених напрямів виховання має відносну самостійність, однак усі вони тісно взаємопов'язані, доповнюють один одного і утворюють єдину, цілісну систему національного виховання, спрямовану на формування національно свідомого громадянина України.

На пошуково-розвідувальному етапі дослідження було з'ясовано, чи усвідомлюють студенти значимість національного виховання учнів початкових класів, що вони вкладають у зміст означеного поняття, яке місце відводять йому у своїй майбутній професійній діяльності і т.ін. Результати проведеного анкетування, аналіз чинних навчальних програм для вищих педагогічних закладів засвідчили, що більша частина студентів (82%) усвідомлюють значущість і необхідність національного виховання в початковій школі; 18% студентів не мали чіткої позиції.

Щодо впевненості студентів у своїй готовності до національного виховання учнів початкових класів, то тільки 4% студентів висловили переконаність у національному вихованні учнів, ще 20% – уважали, що готові до цієї роботи, 70% майбутніх учителів виявили сумнів щодо повної готовності до здійснення національного виховання у школі, а 6% респондентів оцінили свою готовність негативно. Однією з причин такого стану готовності студенти вбачають у недостатній підготовці майбутніх фахівців до означеного виду професійної діяльності під час навчання у вищому навчальному закладі.

У другому розділі **„Експериментальне дослідження підготовки майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів”** визначено критерії, показники, охарактеризовано рівні сформованості готовності студентів до національного виховання учнів початкової школи; визначено педагогічні умови ефективної підготовки студентів до національного виховання учнів початкових класів; подано теоретичне обґрунтування експериментальної моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів; висвітлено кількісно-якісні результати констатувального і прикінцевого етапів експерименту.

Започатковуючи констатувальне дослідження, було з'ясовано, що кінцевим результатом готовності студентів до національного виховання учнів початкових класів є професійно-виховна готовність, яка обіймає такі критерії: гносеологічний (у галузі теорії і методики виховного процесу, в галузі фахових предметів); операційний (у галузі методики виховного процесу і фахових предметів); аксіологічний (самооцінка і взаємооцінка підготовленості, рівня вихованості, визначення шляхів професійного самовдосконалення). Показниками прояву гносеологічного критерію виступили: обізнаність із сутністю, змістом, засобами, формами і методами національного виховання; знання національних традицій, символів, звичаїв і оберегів; обізнаність із сутністю і специфікою національного виховання в початковій школі. Показниками прояву

операційного критерію є: вміння розробляти плани, сценарії і конспекти виховних заходів з учнями; вміння здійснювати національне виховання молодших школярів на практиці; наявність практичних умінь з різних видів народної творчості. Показниками прояву аксіологічного критерію виступили: взаємооцінка і самооцінка.

З метою діагностики рівня готовності студентів до національного виховання учнів початкових класів було підготовлено тестові завдання за кожним із означених критеріїв готовності. У результаті аналізу діяльності студентів експериментатором оцінювалися такі моменти: 1) обізнаність із сутністю, змістом, засобами, формами і методами національного виховання; 2) обізнаність з національними традиціями, символами, звичаями, оберегами; 3) обізнаність із сутністю і специфікою національного виховання у початковій школі; 4) вміння розробляти плани, сценарії, конспекти з національного виховання учнів початкових класів; 5) уміння проводити виховні заходи з національного виховання учнів початкових класів; 6) практичні вміння з різних видів народної творчості; 7) вміння оцінювати і контролювати результат проведення виховних заходів своїми однокурсниками, спрямованих на національне виховання учнів початкових класів; 8) уміння оцінювати і контролювати результат проведення власних виховних заходів, спрямованих на національне виховання учнів початкових класів.

Виконання запропонованих експериментальних завдань перевірялося шляхом експертної оцінки. Знання і вміння, перевірка яких і було власне предметом нашого дослідження, не підлягала кількісному обчисленню, а відтак, потребували розробки спеціальної шкали вимірювання, заснованої на якісних критеріях оцінювання. Для кожної з 8 позицій, за якими відбулася діагностика сформованості готовності до національного виховання учнів, була розроблена система завдань. Результати виконання завдань кожним студентом заносилися до спеціальної таблиці, в основу якої була покладена розроблена шкала оцінювання.

Загальний аналіз результатів виконання експериментальних завдань щодо обізнаності з теорією і методикою національного виховання засвідчив, що ступінь їх правильності не однаковий в різних груп студентів. Це дало підстави і можливість розподілити всіх респондентів за певними категоріями відповідно до рівнів сформованості готовності студентів до національного виховання молодших школярів: високий, середній і низький кий. Охарактеризуємо їх.

Високий рівень характеризується стійкою усвідомленістю щодо значущості національного виховання учнів, передбачає сформованість теоретичних знань і практичних умінь щодо національного виховання учнів, відзначається стійким творчим характером, прагненням до самовдосконалення.

Студенти середнього рівня характеризуються зацікавленістю в національному вихованні учнів, поверховими теоретичними знаннями сутності змісту, форм і напрямів національного виховання. Проявляється недостатня компетентність у практичній діяльності, в них відсутня творча

ініціатива.

Низький рівень відображає слабку орієнтацію студентів щодо сутності національного виховання, відсутність усвідомлення значущості національного виховання у виховному процесі сучасної початкової школи, педагогічні вміння в них сформовані на репродуктивному рівні, носять випадковий, фрагментарний, нестабільний характер.

Здійснена градація студентів за рівнями сформованості готовності до національного виховання учнів початкових класів на початку дослідного навчання засвідчила, що високий рівень готовності студентів до означеної роботи був у 1,3% студентів як експериментальних, так і контрольних груп. Більшість студентів перебували на середньому (42% – експериментальні і 40,7% – контрольні групи) та низькому (56,7% – експериментальні і 58% – контрольні групи) рівнях готовності.

На формувальному етапі дослідження було розроблено модель формування готовності студентів до національного виховання учнів початкових класів, що передбачала чотири етапи реалізації експериментальної методики: когнітивно-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний, конструктивно-творчий, оцінно-регулятивний.

Метою першого – когнітивно-збагачувального – етапу було збагачення знань студентів з національного виховання, усвідомлення їх вагомості у професійній діяльності. Провідними формами на цьому етапі стали викладання фахових і психолого-педагогічних дисциплін, спецкурс „Теорія і практика національного виховання в початковій школі”, який читався після вивчення основного курсу психолого-педагогічних дисциплін на педагогічному факультеті. Спецкурс був розрахований на 20 годин, з них 8 годин лекційних, 12 – практичних. До програми спецкурсу ввійшли теми: „Теорія національного виховання”, „Специфіка національного виховання в початковій школі”, „Національні традиції українського народу”, „Професійна майстерність майбутніх учителів початкових класів у системі підготовки до національного виховання учнів”. Спецкурс був спрямований на оволодіння студентами знаннями: сутності, змісту, форм, засобів і методів національного виховання; національних традицій, символів, звичаїв, оберегів; сутності і специфіки національного виховання в початковій школі і будувався на основі психолого-педагогічної підготовки на початкових етапах навчання студентів у ВНЗ. У процесі вивчення спецкурсу „Теорія і практика національного виховання у початковій школі” студенти оволодівали вміннями: проводити навчально-виховну роботу у відповідності до принципів національного виховання; планувати педагогічну роботу на майбутнє на засадах національного виховання; застосовувати на практиці ефективні форми і методи національного виховання; вивчати дитячий колектив; визначати рівень сформованості національного виховання школярів; займатися самоосвітою, самовдосконаленням, вивчати та впроваджувати передовий досвід учителів практиків початкових класів з національного виховання.

Метою другого – репродуктивно-діялісного – етапу було формування практичних навичок і

вмінь студентів щодо національного виховання. Відпрацьовувалися такі професійно-педагогічні вміння майбутніх учителів початкових класів: уміння планувати виховну роботу з національного виховання; вміння здійснювати національне виховання молодших школярів на практиці; вміння проводити роботу з різних видів народної творчості. В експериментальну систему підготовки студентів було впроваджено спецпрактикум „Методика національного виховання учнів початкових класів”, у процесі якого студенти вчилися використовувати теоретичні положення на практиці, аналізуючи конкретні ситуації, що вело до більш повного оволодіння ними теорією і практикою національного виховання. Так, на практичних заняттях спецпрактикуму студенти виконували такі види робіт: аналіз перспективних планів виховної роботи учителів початкових класів з національного виховання (базових шкіл); аналіз перспективних і календарних планів національного виховання молодших школярів, підготовлених студентами; складання конспектів занять предметних гуртків за різною тематикою; аналіз наявних методичних посібників з організації гурткової роботи в початкових класах; моделювання занять гуртків для молодших школярів за попередньо складеними сценаріями і планами, аналіз проведених занять; аналіз планів спільної роботи базових шкіл, громадських організацій і позашкільних навчальних закладів; моделювання ситуації проведення бесід з національного виховання; аналіз конспектів сценаріїв виховних заходів із залученням батьків, членів родини, попередньо підготовлених студентами. Дієвою складовою в загальній системі підготовки майбутніх учителів початкової школи до національного виховання було рішення педагогічних задач, наявних у реальній практиці професійної діяльності вчителів початкових класів.

Метою третього, конструктивно-творчого, етапу було формування та вдосконалення у студентів професійних умінь і навичок щодо національного виховання учнів початкових класів. У студентів формувались і відпрацьовувалися такі професійно-виховні вміння майбутніх учителів початкових класів: уміння розв’язувати педагогічні задачі на практиці; вміння розробляти сценарії свят, ранків для молодших школярів, конспектів виховних заходів та проводити їх (операційний критерій готовності); вміння самостійно добирати адекватні методики щодо проведення уроків з різних видів народної творчості. Означені вміння на конструктивно-творчому етапі формувались у процесі педагогічної практики в базових початкових школах, у проведенні студентами гурткової роботи з учнями початкових класів. Заняття в гуртках декоративно-прикладного мистецтва (глина, лоза, вишивка, витинанка, макраме та ін.) сприяли залученню учнів до надбань культурної спадщини народу, формуванню інтересу до народної творчості, оволодіння прийомами і навичками традиційного художнього ремесла.

Метою оцінно-регулятивного етапу було формування у майбутніх учителів початкових класів самооцінки і взаємооцінки. На цьому етапі у студентів формувались і відпрацьовувалися такі професійно-виховні вміння майбутніх учителів початкових класів: уміння адекватно оцінювати

свою виховну роботу з національного виховання; вміння контролювати, критично аналізувати результати виховної роботи з молодшими школярами своїх однокурсників; уміння визначати шляхи професійного самовдосконалення. Означені вміння на четвертому етапі формувалися в безпосередньому навчальному процесі, в позааудиторних формах науково-дослідної роботи (самоосвіта, вивчення наукової літератури, написання рефератів, творчих звітів, конкурси наукових робіт, олімпіади, зустрічі з учителями-методистами, робота у творчих мікрогрупах); у різноманітних формах виховної роботи студентів з національного виховання учнів початкових класів (конкурси, вікторини, КВК, народознавчі вечори, олімпіади). На оцінно-регулятивному етапі залучали студентів до самоаналізу і взаємоаналізу. Студенти вчилися аналізувати один в одного сценарії свят, ранків, конспекти уроків та давали рецензії один одному.

Відповідно до кожного етапу нами були розроблені конкретні завдання, які реалізовувались у ході експериментальної роботи.

Порівняльні дані рівнів сформованості готовності студентів до національного виховання учнів експериментальної і контрольної груп за результатами констатувального і прикінцевого зрізів подано в таблиці.

Таблиця

Динаміка рівнів сформованості готовності студентів до національного виховання молодших школярів (контрольний зріз, у %)

Рівні готовності	Сума балів	Експериментальні групи		Контрольні групи	
		До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Високий	80-69	1,3	26	1,3	2
Середній	68-30	42	72	40,7	42
Низький	29 і нижче	56,7	2	58	56

Як бачимо, в експериментальній групі відбувся значний перерозподіл студентів щодо рівнів сформованості готовності до національного виховання на констатувальному і прикінцевому зрізах. Так, із високим рівнем готовності до національного виховання молодших школярів на прикінцевому етапі було виявлено 26% студентів. Значно змінилася кількість майбутніх учителів, які досягли середнього рівня готовності – 72%. Незначна кількість студентів (2%) ще залишилися на низькому рівні.

Щодо характеристики рівнів готовності до національного виховання молодших школярів студентів контрольних груп, то на прикінцевому, як і на констатувальному етапах відчутних змін не відбулося: високий рівень засвідчили 2% студентів. Середнього рівня готовності досягли 42% майбутніх учителів, на низькому рівні залишилася значна частина студентів: 56%.

Результати експериментальної роботи дозволили дійти висновку щодо ефективності й

результативності розроблених і запроваджених у навчально-виховний процес експериментальної моделі та правомірності нашої гіпотези.

У **висновках** викладено результати дослідження, основні з них такі.

Дослідження було спрямоване на виявлення підготовки студентів до національного виховання учнів молодших класів. Визначено педагогічні умови, розроблено експериментальну модель і методику підготовки студентів до національного виховання учнів початкових класів.

1. Національне виховання – це створена впродовж віків самим народом система поглядів, переконань, ідей, ідеалів, традицій, звичаїв, покликаних формувати гармонійно розвинену, високоосвічену, соціально-активну й національно свідому людину, свідомість і ціннісні орієнтації молоді, передавати їй соціальний досвід, надбання попередніх поколінь.

2. Підготовка студентів до національного виховання учнів початкових класів – це організація навчально-виховного процесу студентів, що створює умови для виявлення і формування творчої індивідуальності особистості майбутнього вчителя початкових класів; набуття ним необхідного мінімуму знань, умінь і навичок для успішного результату майбутньої виховної діяльності національної спрямованості.

3. Готовність студентів до національного виховання – це складне інтегроване поняття, результат теоретичної і практичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів до професійно-виховної діяльності з національного виховання учнів, це концентрований показник діяльнісної сутності особистості випускника ВНЗ, міра його професійної і національної зрілості.

4. Критеріями готовності майбутніх учителів початкової школи до національного виховання виступили: гносеологічний із показниками: обізнаність із сутністю, змістом, формами, засобами і методами національного виховання у початковій школі, знання національних традицій, символів і оберегів; обізнаність із сутністю і специфікою національного виховання у початковій школі; операційний із показниками: вміння розробляти плани, сценарії і конспекти виховних заходів з учнями, вміння здійснювати національне виховання молодших школярів на практиці і практичні вміння з різних видів народної творчості; аксіологічний із показниками: взаємооцінка і взаємоконтроль, самооцінка і самоконтроль, оцінні судження діяльності учнів.

5. На основі якісних і кількісних показників констатувального етапу дослідження було детерміновано вихідні рівні готовності студентів до національного виховання учнів початкових класів: високий, середній, низький. Було з'ясовано, що високого рівня сформованості готовності досягли 1,3% студентів як ЕГ, так і КГ. На середньому рівні перебували 42% студентів ЕГ і 40,7% – КГ; на низькому рівні виявилось 56,7% студентів ЕГ і 58% – КГ.

6. Педагогічними умовами готовності студентів до національного виховання виступили: актуалізація знань національно спрямованої потужності як підґрунтя усвідомлення їх вагомості у професійній діяльності вчителя; забезпечення міждисциплінарних і міжциклових зв'язків у

викладанні психолого-педагогічних і фахових дисциплін; органічна єдність компонентів навчально-виховного процесу студентів: змістового, що адекватно відображує специфіку національного виховання як керованої педагогічної системи; операційного, що озброює студентів вміннями і практичними навичками щодо національного виховання учнів початкових класів; ціннісного, що стимулює самовдосконалення себе як професіонала, формує адекватну оцінно-регулятивну діяльність учнів.

7. Відповідно до теоретичних позицій дослідження та визначених педагогічних умов була побудована експериментальна модель формування готовності майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів, яка обіймала чотири послідовних етапи реалізації експериментальної методики: когнітивно-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний, конструктивно-творчий, оцінно-регулятивний. Метою першого етапу було збагачення знань студентів з національного виховання, усвідомлення важливості і необхідності національного виховання. Провідними формами на цьому етапі було викладення фахових і психолого-педагогічних дисциплін, спецкурс „Теорія і практика національного виховання в початковій школі”. Метою другого етапу було формування практичних навичок і вмінь студентів щодо національного виховання. Формами роботи був спецпрактикум „Методика національного виховання учнів початкових класів”, практичні, лабораторні заняття. Метою третього етапу було формування та вдосконалення у студентів професійних умінь і навичок щодо національного виховання учнів початкових класів. Провідними формами були: педагогічна практика, гуртки з народної творчості. На четвертому етапі формувались у майбутніх учителів початкових класів адекватні оцінно-регулятивні дії щодо аналізу, корекції, як своїх дій, так і однокурсників, формування у них адекватних самооцінок, взаємооцінок і взаємоконтролю. Провідними формами була самоосвіта, педагогічні дослідження, конкурси, робота у творчих мікрогрупах.

8. Результати дослідного навчання засвідчили, що в експериментальній групі відбувся значний перерозподіл студентів щодо рівнів сформованості готовності до національного виховання учнів на констатувальному і прикінцевому зрізах. Високий рівень був виявлений у 26% студентів ЕГ (у студентів КГ – 2%); середній рівень був притаманний 72% майбутніх учителів ЕГ і 42% - КГ; низький рівень сформованості готовності до національного виховання був властивий 2% ЕГ студентів і 56% КГ.

9. У процесі експериментального навчання з'ясувалося, що формування готовності студентів до національного виховання учнів початкових класів проходить певні послідовні стадії, а саме: 1) усвідомлення студентами, майбутніми вчителями початкових класів, значущості й необхідності національного виховання учнів молодшого шкільного віку; 2) збагачення теоретичних знань з національного виховання з педагогічних і фахових дисциплін; 3) актуалізація набутих знань, форм, умінь і навичок у процесі практичних, лабораторних занять з фахових методик; 4) занурення

студентів в активну виховну роботу з національного виховання учнів початкових класів під час педагогічної практики.

Водночас проведене дослідження не вичерпує розкриття всіх питань означеної проблеми. Потребує подальше вивчення процес підготовки майбутніх учителів старших класів до національного виховання учнів на підґрунті спадкоємності педагогічних зусиль учителів школи першого, другого і третього ступенів загальноосвітньої школи.

Основні результати дослідження відображено в таких публікаціях автора:

1. Паршук С. М. Розвиток мислення і мовлення молодших школярів засобами народних джерел // Науковий вісник Миколаївського державного педагогічного університету: Зб. наук. пр. – Вип. 3. – Миколаїв: МДПУ, 2000. – Т. 2. – С. 44-54.
2. Паршук С. М. Національне виховання в духовному розвитку майбутніх учителів // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Зб. наук. пр. – Вип. 11-12. – Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2002. – С. 117-122.
3. Паршук С. М. Історія розвитку ідей народного виховання // Науковий вісник Миколаївського державного університету: Зб. наук. пр. – Вип. 5. – Миколаїв: МДУ, 2003. – С. 329-334.
4. Паршук С. М. До питання національного виховання в початковій школі // Вересень. – № 3-4 (29-30). – Миколаїв. – 2004. – С. 103-107.
5. Паршук С. М. До проблеми підготовки студентів педагогічних факультетів до національного виховання учнів // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського: Зб. наук. пр. – Вип. 10. – Миколаїв: МДУ, 2005. – С. 100-106.
6. Паршук С. М. Використання народної творчості у підготовці майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів // Наукові записки: Зб. наукових статей Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – Вип. LVIII (58). – С. 73-77.
7. Паршук С. М. Підготовка майбутніх вчителів до виховання дітей // Проблеми розвитку педагогіки вищої школи в XXI столітті: теорія і практика / Матеріали всеукр. науково-практ. конф. – Ч. 1. – Одеса: НДРВВ ОЮіНУВС, 2002. – С. 119-122.
8. Паршук С. М. Місце народної творчості у вихованні молодших школярів // Пріоритетні напрямки розвитку професійної освіти: Матеріали Міжнар. науково-практ. конф., 10-11 жовтня 2002. – Ч. 2. – Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2002. – Вип. 10. – С. 55-59.
9. Паршук С. М. Аналіз стану підготовки вчителів початкової школи до національного виховання учнів // Оновлення змісту та формування дошкільної і початкової освіти України: Матеріали Всеукр. науково-практ. конф. – Миколаїв, 2003. – С. 95-97.

10. Паршук С. М. Підготовка студентів до реалізації ідей В. О. Сухомлинського про роль народної творчості у національному вихованні дітей // XI Всеукраїнські педагогічні читання „Василь Сухомлинський і сучасність: особистість у навколишньому середовищі”: Зб. наук. пр. – Вип. 8. – Миколаїв: МДУ імені В. О. Сухомлинського, 2004. – С. 291 – 295.

Анотація

Паршук С. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2006.

У дисертації досліджено проблему підготовки майбутніх учителів початкових класів до національного виховання учнів; визначено взаємозв'язок, взаємозалежність і взаємообумовленість понять національне виховання, громадянське виховання і патріотичне виховання; уточнено сутність понять „підготовка студентів до національного виховання учнів початкових класів” та „готовність студентів до національного виховання”. Визначено критерії та рівневу характеристику готовності майбутніх учителів до означеного виду професійної діяльності, розроблено спецкурс „Теорія і практика національного виховання в початковій школі”, спецпрактикум „Методика національного виховання учнів початкових класів”. Обґрунтовано та експериментально апробовано експериментальну модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до національного виховання учнів, визначено необхідні і достатні умови її успішного функціонування у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: нація, національне виховання, громадянське виховання, патріотичне виховання, підготовка студентів до національного виховання учнів початкових класів, готовність студентів до національного виховання.

Аннотация

Паршук С. М. Подготовка будущих учителей начальных классов к национальному воспитанию учащихся. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Южно-Украинский государственный педагогический университет имени К. Д. Ушинского. – Одесса, 2006.

Диссертация посвящена научно-педагогическому осмыслению проблемы подготовки будущих учителей начальных классов к национальному национальному воспитанию учащихся.

В первой главе «Теоретические основы исследования проблемы подготовки студентов к

национальному воспитанию» осуществлен анализ научно-педагогической литературы, отражающей современное состояние проблемы национального воспитания, уточнены ключевые понятия исследования, специфика национального воспитания младших школьников.

Национальное воспитание рассматривается нами как воспитание подрастающих поколений в духе украинского воспитательного идеала на многовековых традициях украинского народа. Поэтому национальное воспитание можно рассматривать в узком значении, как воспитание патриота своей нации, конкретного народа, этноса (украинского, российского, болгарского, молдавского и т.д.) и широком – как патриота и гражданина, в нашем случае Украины. Учитывая специфику южного региона, мы понимаем национальное воспитание в широком значении этого феномена.

Проанализирована взаимосвязь и взаимозависимость национального, гражданского и патриотического воспитания, уточнена суть понятий «подготовка студентов к национальному воспитанию учащихся начальных классов», «готовность студентов к национальному воспитанию».

Подготовка студентов к национальному воспитанию учащихся начальных классов рассматривается нами как подготовка к непрерывному развитию, которое создает условия для проявления и формирования творческой индивидуальности будущего учителя начальных классов; это приобретение необходимого минимума знаний, умений и навыков для успешного результата деятельности, которая проводится в определенном направлении.

Готовность студентов к национальному воспитанию – это сложное интегрированное понятие, которое предусматривает взаимосвязь теоретической и практической подготовки будущих учителей начальных классов к профессиональной деятельности, это концентрированный показатель деятельности, мера её профессиональной зрелости, уровня профессиональной культуры.

Во второй главе «Экспериментальное исследование подготовки будущих учителей начальной школы к национальному воспитанию учащихся» описана разработанная экспериментальная модель подготовки будущих учителей начальных классов к национальному воспитанию учащихся, которая позволяет подойти к исследуемой проблеме системно и обеспечить формирование гносеологического, операционного и аксиологического критериев готовности к национальному воспитанию.

Формирующий эксперимент был направлен на реализацию модели подготовки будущих учителей к национальному воспитанию учащихся начальных классов. Использовались активные формы обучения студентов: творческие задания, решение педагогических задач, задания поискового характера и др. Существенной составляющей построенной модели явился спецкурс «Теория и практика национального воспитания в начальной школе» и спецпрактикум «Методика национального воспитания учащихся начальных классов».

С учетом специфики национального воспитания в начальной школе, на основе анализа взглядов педагогов и психологов на данную проблему, в исследовании определены педагогические условия эффективной организации национального воспитания младших школьников: национальная направленность учебно-воспитательного процесса – осознание важности и необходимости для воспитания учащихся; активизация межпредметных и межцикловых связей в преподавании психолого-педагогических и специальных дисциплин; единство трех компонентов учебно-воспитательного процесса студентов (смыслового, операционного, ценностного).

Подготовка студентов к национальному воспитанию учащихся начальных классов осуществлялась в четыре этапа (когнитивно-обогащительный, репродуктивно-деятельный, конструктивно-творческий, оценочно-регулятивный). Важное место в системе подготовки будущих учителей начальной школы к национальному воспитанию учащихся на когнитивно-обогащительном этапе стало обогащение студентов знаниями о национальном воспитании, понимание важности и необходимости национального воспитания учащихся. На репродуктивно-деятельном этапе формировались практические умения и навыки: умение планировать воспитательную работу по национальному воспитанию учащихся начальных классов, умение осуществлять работу на практике, умение различных видов народного творчества (вышивка, лозоплетение, ткачество, лепка, флоромозаика и т.д.). Целью конструктивно-творческого этапа было формирование и усовершенствование профессиональных умений на практике. Отрабатывались умения решать педагогические задачи на практике, проводить воспитательные мероприятия, кружковую работу в начальных классах базовых школ. На оценочно-регулятивном этапе формировались у будущих учителей начальных классов соответствующие ценностные ориентиры, самооценки и взаимооценки, стимулировались потребности в профессиональном самосовершенствовании.

Анализ результатов экспериментальной работы свидетельствует, что по всем установленным критериям показатели экспериментальных групп значительно выше контрольных, что подтверждает эффективность предложенной экспериментальной методики.

Ключевые слова: нация, национальное воспитание, гражданское воспитание, патриотическое воспитание, подготовка студентов к национальному воспитанию учащихся начальных классов, готовность студентов к национальному воспитанию.

Annotation

S. M. Parshuk. The training of the future teachers of primary school to national education of pupils. – Manuscript.

The thesis for scientific degree of the candidate of Pedagogical science on speciality 13.00.04 – theory and Methodical of Professional Somcation. – Southen – Ukrainian Teacher’s Training University named

after Ushinsky K. D., Odessa, 2006.

The problem of the training of the future teachers of primary school to national education of pupils is investigated in the dissertation. Concepts “national education” and "readiness of the future teachers of initial classes for national education of pupils" are specified. Criteria and level characteristic of readiness of the future teachers to the above mentioned kind of professionally activity are disclosed, the special course “Theory and practice of national education in elementary school” and a special practical work „the methodology of national education of primary school pupils” is developed. The tool model of the future teachers of primary school to national education of pupils is proved and experimentally tested; necessary and sufficient conditions of its successful functioning in a higher educational institution are designated.

Key words: nation, national education, civil education, patriotic education, readiness of the future teachers of initial classes for national education.